

skog+
landskap

NORSK
GENRESSURSSENTER

REFERAT FRA SMÅRASEMØTE 2007

Sted: Randsvangen hotell, Jevnaker
Tid: Tirsdag 14. mars kl. 10.30 – onsdag 15. mars kl. 13:00

Deltakere: Representanter fra raselag av sau og geit, Animalia (Sauekontrollen), Koorimp, Helsetjenesten for geit, Norsk genressurscenter, NSG Semin og Norsk Sau og Geit

Norsk Sau og Geit og Norsk genressurscenter inviterte raselaga for fåtallige raser av sau og geit til seminar på Randsvangen hotell 14.-15. mars 2007. Samarbeid, innavl, helse og godkjenning av rase var noen av temaene på møtet.

Velkommen

Leder i Norsk Sau og Geit (NSG), Odd E. Risan, åpnet møtet og ønsket velkommen. Mangfold er positivt. Det er en fordel at alle småfeholderne holder sammen og NSG tilbyr samarbeid til felles beste. NSG ønsker å bidra der det er naturlig. Risan la frem NSGs tilbud og krav til raselaga.

Norsk genressurscenters engasjement for nasjonale husdyrgenetiske ressurser

v/Nina Sæther, rådgiver Norsk genressurscenter

Presentasjonen ble utdelt på møtet og er å finne på NSG sin Internettside;

<http://www.nsg.no/index.cfm?id=135578>

Rasene kan deles inn i følgende grupper:

1. Indeksraser
2. Nasjonale, ikke trua raser
3. Nasjonale, trua raser
4. Utenlandske, importerte raser

Genressurscenteret har ansvar for alle nasjonale husdyrraser, uansett og de er trua eller ikke, men det er de små populasjonene som trenger mest oppfølging og støtte. Det blir en prioritert oppgave for Genressursutvalget for husdyr og Genressurscenteret nå framover å definere hvilke av småferasene som er nasjonale raser.

Forskrift om godkjente (reinavla) avlsdyr av sau og geit. Hvilke krav vil NSG stille til raselag på bakgrunn av forskriften?

v/Thor Blichfeldt, avlssjef NSG

Presentasjonen ble utdelt på møtet og er å finne på NSG sin Internettside;

<http://www.nsg.no/index.cfm?id=135578>

Kommentarer og svar på spørsmål:

- Det ble en diskusjon rundt formuleringen om minst 80 % medlemskap i NSG for å inngå samarbeidsavtale. Det var forståelse for innholdet og målet med formuleringen, men formuleringen ble oppfattet som bastant.

- Raselag med samarbeidsavtale vil få økonomisk, faglig og praktisk støtte til lagets arbeid.
- Det er ikke krav om minst 80 % deltakelse i Sauekontrollen for å inngå samarbeidsavtale, men den økonomiske støtten til raselaga fordeles i forhold til antall hunddyr registrert i kontrollen.
- De offentlige avlsmidlene som NSG mottar skal også gå til avlsarbeid på de små rasene. Dette er påpekt i tildelingsbrevet for 2007.
- NSG har innført støttemedlemsskap på kr. 200,-. Støttemedlemmer er fullverdige medlemmer, men mottar ikke bladet Sau og Geit
- For å være medlem i bukk- eller værring er det et absolutt krav om medlemskap i NSG.
- Med hensyn på at det stadig blir færre småfeholdere, må vi tenke fellesskap. Alle vil stå sterkere ved å knytte seg til en etablert og oppegående organisasjon.
- Må også huske på at NSG jobber med mer enn avl. For eksempel jobbes det opp mot jordbruksforhandlingene, blant annet med å få økt beitetilskuddet.

Forslag til rasestandard for småfe v/Ingunn Nævdal, rådgiver geitavl i NSG

*Presentasjonen ble utdelt på møtet og er å finne på NSG sin Internettside;
<http://www.nsg.no/index.cfm?id=135578>*

Etter presentasjonen delte deltakerne seg inn i relevante grupper og begynte med å fylle inn opplysninger om sin rase i rasestandarden. Enkelte raselag har allerede laget gode rasebeskrivelser for sin rase. Dette kan fylles inn i malen og egne varianter av hvordan eksteriøret beskrives kan legges ved.

Malen tilpasses i forhold til innspill som kom frem i gjennomgangen og legges ut på Internett;
http://www.nsg.no/doc/geit/Rasestandardmal_2.pdf

Utfordringer og muligheter ved avl i små populasjoner v/Nina Sæther

*Presentasjonen ble utdelt på møtet og er å finne på NSG sin Internettside;
<http://www.nsg.no/index.cfm?id=135578>*

Kommentarer og svar på spørsmål:

- Vi må være klar over at egenskaper kan være koplet til andre egenskaper, eks vil seleksjon for økt tilvekst gi økt voksenvekt. Dette må vi vite mest mulig om.
- Rasestandarden skal være romslig. Opprettholde mangfold og særtrekk i rasen. Vekt er viktig å ha med fordi det beskriver mange egenskaper. Vektintervallet skal bestemmes ut fra friske, voksne, velfôra dyr.
- NSG vil ta i bruk EVA-programmet, som er et innavlsberegningsprogram, og gå på kurs i april. Neste sommer vil smårasene få nytte av dette.
- Vær opptatt av populasjonsavl og vær oppmerksom på innavl!
- Innavl fører til svekket livskraft. I en liten populasjon må det selekteres i bunn. Selektene bort de dyra vi ikke vil ha, fremfor å selektene strengt på hanndyrsiden.

Bruk av semin i små populasjoner:

- Semin i små populasjoner kan raskt føre til innavlsproblemer dersom det fører til at enkelte hanndyr blir mye mer brukt enn andre hanndyr.
- For å unngå innavlsproblemer i små populasjoner, må det benyttes flest mulig hanndyr. Det vil da bli for kostbart å satse bare på semin.
- Flytting av dyr innebærer høy smitterisiko. Semin kan benyttes som alternativ til flytting av dyr.
- Semin er viktig for å sikre rasen dersom det skulle oppstå alvorlige sykdomsutbrudd (jamfør munn-og klauvsjukesutbruddet i Storbritannia)
- Genressurscenteret sponser semin hos nasjonale raser

Forslag til avlsplanmal for små populasjoner av småfe

v/Nina Sæther

Presentasjonen ble utdelt på møtet og er å finne på NSG sin Internettside;

<http://www.nsg.no/index.cfm?id=135578>

- Vær forsiktig med å tenke fullstendig rasereint. Populasjonen blir da alt for lukka og det kan by på problemer
- Finn en søsterrase og ikke vær for redd for innkryssing av enkeltdyr. Sørg for å følge en god plan ved slik blodoppfrisking slik at det ikke innavles på de innførte dyra.

Etter presentasjonen delte deltakerne seg inn i relevante grupper og begynte å jobbe med avlsplanen for sin rase.

Malen tilpasses i forhold til innspill som kom frem i gjennomgangen og legges ut på Internett;

<http://www.nsg.no/doc/geit/Avlsplanmal.pdf>.

Avlstiltak

Arvelige sammenhenger: F.eks; økt tilvekst fører til økt voksenvekt

Fenotypeutvalg (utvalg på dyret selv slik vi ser det):

F.eks: Tilvekst

Korrigerer for det vi vet har påvirkning:

- Enkling, tvilling, trilling
- Alder
- Etc.

Avkomsgransking:

- Måler egenskapen på døtrene
- Sikrere enn fenotypeutvalg
- I en liten populasjon vil det bare være mulig å teste få hanndyr, avkomsgransking er derfor et lite aktuelt avlstiltak å bruke.

Når skal en velge fenotypeutvalg?

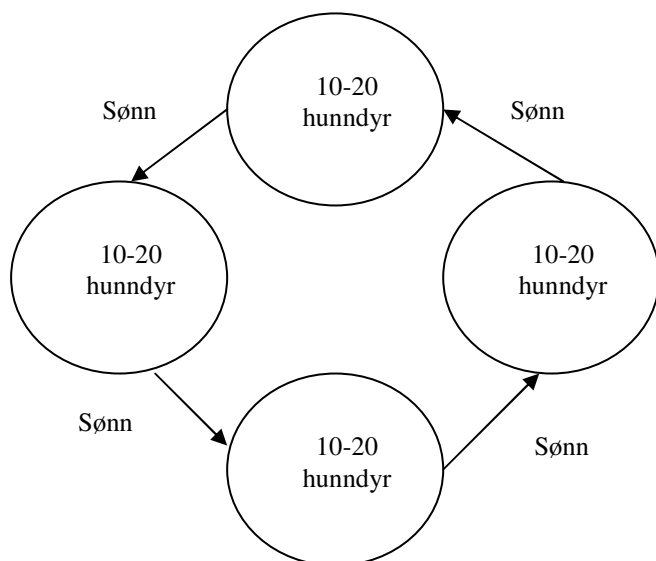
- Høy arvbarhet, for eksempel horn/kolla
- Når egenskapene kan registreres på begge kjønn
- Når populasjonen er så liten at avkomsgransking er uegnet.

Viktig å følge med på den genetisk endringen i en liten populasjon. Se på den genetiske trenden

Blup-beregning:

- Bra å ta hensyn til alle slektninger, men det har ført til innavlsproblemer i store populasjoner fordi sterke familier ble fremelsket.

Modell for å unngå innavl:

Sirkulering av avkom mellom hunddyrgrupper innen besetning.

Pass på at det tas ut dyr fra hver gruppe i modellen. Må ikke hoppe over noen grupper.

”Ute å kjøre” hvis en legger vekt på den samme egenskapen i alle gruppene

Ved bruk av semin, må ikke den samme seminbukken benyttes i flere grupper

Hanndyrbruk:

- Minst 10 % av avlspopulasjonen skal være hanndyr.
 - Utskifting av vær/bukk annet hvert år – eller helst hvert år.
 - Opplegget må være gjennomførbart, ikke for komplisert
 - Unngå bruk av matadorer
- Viktigste avlsmålet i en liten populasjon er å øke populasjonen og unngå nære slektskapsparinger.

Oppsummering:

Det må skiller mellom de trua populasjonene, de store og de populasjonene som kommer mellom disse. Det må selekteres ”i bunn” hos de små i forhold til avkomsgransking og Blup-beregning hos de store.

Rutiner for registrering av småraser i etablerte kontrollsystem

v/Stine Løvik, Animalia - Sauekontrollen

Presentasjonen ble utdelt på møtet og er å finne på NSG sin Internettside;

<http://www.nsg.no/index.cfm?id=135578>

Kommentarer/spørsmål:

Hva vil det koste å være med i Sauekontrollen?

- Ikke tatt stilling til pris ennå
- Møte i Samarbeidsrådet 20.mars; der vil pris være et tema.
- Pris for Bondeversjonen; kr. 400,-

Geita inn i Sauekontrollen:

- Høyere pris for de som driver med geit. Hva med de som har kombibruk? Bør være samme pris
- Opprette ny rasekode for geit? Ikke gjort ennå, men det vil bli laget en kode
- Må det søkes om å få en kode for eksempel for kasjmirgeit?
- Samarbeidsrådet må ta en prinsipiell stilling til dette. Det vil bli tatt opp på neste møte om kasjmir og mohair skal få en rasekode
- En tilpassing må til for å skille geit fra sau i ulike rapporter
- Det bør teknisk sett også skilles på dyreart og ikke bare rase i kontrollen

Raselaget vil kunne få ut opplysninger om avlsdyr i populasjonen. Dette vil være et nyttig verktøy for små populasjoner.

- Identifisert med rolle i sauekontrollen:
 - Egenregistrator; tilgang til egen besetning
 - Rådgiver: tilgang til alle innenfor definert "område"
 - Aktuelt med en "småraseleder"-rolle
- Det er mulig å komme med ønsker og innspill på hvordan Sauekontrollen kan avgrense "pakken" og tilpasse smårasenes behov.
- I et registreringskjema må det komme frem viktige parametre om den enkelte rasens særtrekk.
- Det er ikke nødvendig å bruke mye ressurser på å registrere egenskaper som det likevel ikke kan drives avl på fordi populasjonen er for liten. Vær derfor forsiktig med å ha for stort fokus på egenskaper.
- Det viktigste er å tilrettelegge for slektskapsdelen i første omgang.

Smittsomme sykdommer på småfe ved salg av livdyr, sæd og embryo – både i Norge og ved import

v/ Ingrid Melkild, Koorimp

Presentasjonen ble utdelt på møtet og er å finne på NSG sin Internettside;

<http://www.nsg.no/index.cfm?id=135578>

Kommentarer og svar på spørsmål

- Flere skulle vært tilstede og hørt på dette, blant annet personer fra Texelsau-miljøet
- De strenge forskriftene er ikke bare bra. Det kan føre til juks som slår tilbake på næringen
- Mange småfeimporter fra Danmark den seinere tid. Blant annet er ondarta fotråde utbredt i Danmark. Smitten oppdages ikke hos friske smittebærere. Sykdommen kan ligge latent i en besetning i lang tid før et utbrudd
- Raselaga må få oversikt over helsestatus i populasjonen og holde best mulig kontroll
- Mange har mer enn én rase i besetningen. Det hjelper ikke å ha oversikt over den ene rasen hvis det ikke er oversikt over den andre.

NSGs rutiner for inntak av bukker og værer til semin

v/Ewa Wallin, fagsjef i NSG Semin AS

Presentasjonen ble utdelt på møtet og er å finne på NSG sin Internettside;

<http://www.nsg.no/index.cfm?id=135578>

Generelt gjelder dette raselag som har samarbeidsavtale med NSG (NSG Semin tar den økonomiske risikoen). Hvert raselag kan sette inn til semin én bukk/vær annet hvert år. Det må da være et salg på minst 200 doser. NSG Semin kan også være behjelpelig med import av sæd.

Værer som skal settes inn til semin skal følge NSG Semin sitt prøvetakingsopplegg. Det er ikke foreløpig innført noen spesielle rutiner for prøvetaking av seminbukker.

Både værer og bukker skal være merket og registrert i henhold til forskriften om merking, registrering og rapportering av dyr, og de skal ikke være brukt i naturlig paring siste 6 måneder før sæduttak.

Ved inntak av værer og bukker til semin skal det brukes skjema, som er utarbeidet av NSG Semin

Skjemaene som skal brukes for væren

- opplysningsskjema for vær
- prøvetakingsskjema for fødselsbesetning til vær
- prøvetakingsskjema for vær
- helseattest for vær

Skjemaene som skal brukes for bukken

- opplysningsskjema for bukk
- helseattest for bukk

Få alltid siste versjon av skjemaene fra Ewa Wallin

Kommentarer og svar på spørsmål:

- Kostnadene med prøvetaking for mæde i seminværens fødselsbuskap dekkes av raselaget eller gjennom midler fra det offentlige ok-programmet.
 - Fersk besetningsprøver for mædi (gjelder bare ett år)
 - Må prøve å få smårasene (avlsbesetningene) inn i ok-programmet. Mattilsynets budsjettpott til dette formål er redusert. Smitterisikoen må dokumenteres
 - Væren må klargjøres med prøvetaking like før transport. Helseattest må ikke være eldre enn 10 dager ved ankomstseminstasjonen.
 - Det er raselaget i samråd med Genressursutvalget (gjelder ikke alle raser) som velger værer/bukker til semin.
 - Hanndyrene bør ikke være for unge, det beste er at de har en paringssesong bak seg. Det er viktig at de fungerer i forhold til sæduttak da både bukker og værer oppstalles på stasjonen i maks ett år.
 - Genressursutvalget dekker kostnader for dyr til semin fra bevaringsverdige raser. Genressursutvalget vil da ha et ord med i laget om hvilke hanndyr som settes inn
- Det var ingen værer fra smårasene inne til semin i 2006. Alle raselag kan derfor få inn én vær/bukk i år.
- De som vil ha inn værer/bukker til semin i år kontakter Ewa og får deretter informasjon om hva som skal til. Dette må skje snarest mulig.

Oppsummering v/Thor Blichfeldt

- For å få godkjent rasen må det lages rasestandard, avlsplan og dyra må registreres i Sauekontrollen
- Rasestandard og avlsplan for godkjenning av sauerasen sendes inn til NSG seinest 1. juni dersom det skal behandles på neste møte i Avlsrådet for sau. Avlsrådet for geit skal ha møte allerede i april. Rasegodkjenning for geiteraser kan legges fram på neste møte.
- Samarbeidsutvalget tar opp rasekode for Kasjmirgeit og Mohairgeit på møtet før påske
- Det må lages et tillegg for smårasene i de generelle kåringsreglene for indekstrasene. Det skal ikke være nødvendig å kåre på dispensasjon. Det vil imidlertid bli mye kåring av smårasedyr på dispensasjon i starten på grunn av manglende opplysninger om avstamning i Sauekontrollen
- Det må lages en dommerinstruks som er en detaljering av kåringsreglene
- Det er ikke tatt stilling til om NSG skal kurse kåringsdommere
- Det hadde vært fint om kåringsreglene var klare til høsten
- Samarbeidsavtale mellom raselag og NSG:
 - dette året må det brukes litt skjønn for at raselagene kan få starte opp
 - det er likevel mulig det blir strengt i forhold til antall dyr i Sauekontrollen
- Det må i Sauekontrollen tilrettelegges for at personer i raselaga kan få en rådgiverfunksjon slik at ikke alle må være egenregistratorer

Sluttkommentar fra salen:

- Et interessant og trivelig møte!

Deltakerliste

Raselag/Firma	Navn	E-post adresse
Landslaget for reinrasa norsk sau	Nils Fjørkenstad	NILS@industribehov.ol.no
Gråtøndersau	Ole Hans Lien	tohl@c2i.net
Øya vidregåendeskole	Ingunn Volden	ingunn.volden@oia.vgs.no
Norsk Suffolklag	Helge Nygård	hny2@online.no
Norsk Mohairlag	Gro Hommo	grohommo@online.no
Norsk Mohairlag	Björg Minnesjord Solheim	bjorg@midt-svartdal.no
Gammelnorskspælsau	Aina Jokobsen	aina.per.j.paulsen@bluezone.no
Gammelnorskspælsau	Karl Riise	
Norsk kasjmirlag	Ola Rygg	olry@online.no
Norsk kasjmirlag	Elin Morken	elin.morken@norsk-kasjmirgeit.no
Fuglestabrukete	Arvid Killingstad	arkyl@online.no
Fuglestabrukete	Synøve Idland	
Rogaland Blæsetlaget	Ellen Karin Larsen Gudmestad	egudmest@online.no
Rogaland Blæsetlaget	Helge Undheim	
Svartfjeslaget	Tor Jan Espedal	tjaneste@online.no
NSG pelsnemda	Knut Sveinung Kleppa	
Norsk villsaulag	Hilde Buer	hilbuer@online.no
Norsk genressurscenter	Nina Sæther	nina.sather@skogoglandskap.no
KORIMP	Ingrid Melkild	ingrid.melkild@animalia.no
Saukontrollen	Stine Løvik	stine.lovik@animalia.no
Friskere Geiter	Nils Leine	nils@leine.no
NSG	Odd Risan	o.e.risan@c2i.net
NSG	Bjørn Høyland	bjornhoyland@c2i.net
NSG	Lars Erik Wallin	lars.erik.wallin@nsg.no
NSG	Thor Blichfeldt	thor.blichfeldt@nsg.no
NSG	Ingunn Nævdal	ingunn.nevdal@nsg.no
NSG	Turid Sundt	TS@nsg.no
NSG Semin	Ewa Wallin	ewa.wallin@nsg.no